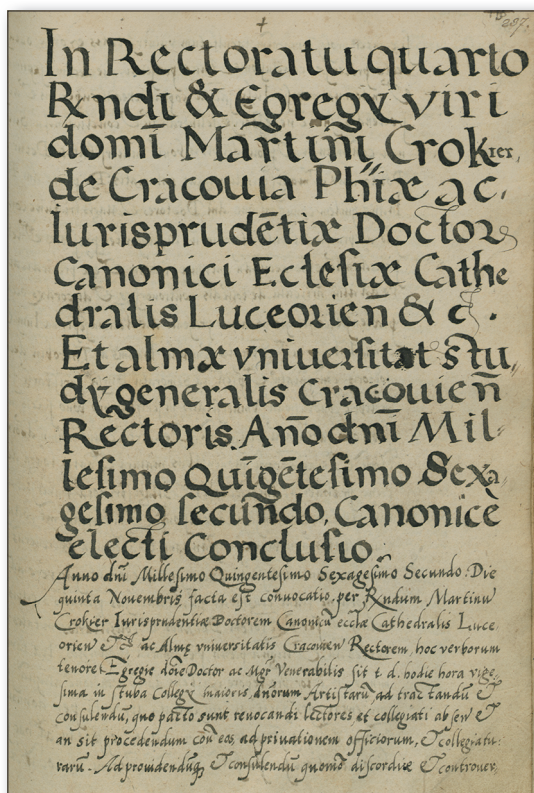

KROKIER MARCIN z Krakowa

(ur. ok. 1505 r., zm. 2 IV 1569 r.)

Siedmiokrotny rektor, doktor prawa – Marcin Krokier (z Krakowa, z Garbar, z Kleparza, Garbarz junior) urodził się na Garbarach pod Krakowem w niezamożnej rodzinie. Był synem Stanisława i Urszuli. Na uniwersytet wpisał się w semestrze letnim 1517 r., wnosząc opłatę w wysokości 4 groszy. W 1520 r. uzyskał bakalaureat sztuk, zaś magisterium w 1527 r. Podczas obowiązkowej docentury miał wykładać filozofię arystotelesowską. Równoległe z wykładami na Wydziale Filozoficznym studiował prawo. W 1530 r. był już bakałarzem prawa. Pod kierunkiem Marcina Bełzy uzyskał doktorat praw w 1534 lub 1535 r.

Z powodu trudnej sytuacji finansowej szukał źródeł dochodów poza uniwersyte-tem. Zapewne w 1527 r. został rektorem szkoły przy kościele Panny Maryi w Krakowie. W związku ze staraniami o doktorat zrezygnował w 1534 r. z tej funkcji i zamieszkał w Bursie Prawników. Z konieczności finansowej w 1535 r. ponownie objął ten rektorat. Widać dochody z pracy w charakterze adwokata w konsystorzu krakowskim, którą wykonywał od 1533 r., nie wystarczały na zaspokojenie minimum potrzeb. Powrót na stanowisko wywołał oburzenie jego promotora, który założył w sądzie rektorskim sprawę o zniesławienie godności doktorskiej. Bełza sprawę przegrał, a Krokier uzyskał zgodę na zajmowanie spornego stanowiska przez rok, z możliwością prolongaty. W 1536 r. powrócił do Bursy Prawników i utrzymywał się z udzielania porad prawnych. Poprawę jego sytuacji zapewniło uzy-

Konkluzja z informacją o obradach
za rektoratu Marcina Krokiera
z 5 XI 1562 r. (AUJ rkps 33, k. 297)

skanie w 1537 r. probostwa w Liszkach. W 1538 r. został asesorem w konsystorzu krakowskim.

W 1539 r. objął altarię św. Łazarza w kościele św. Marii Magdaleny. Zrezygnował z niej w listopadzie 1540 r. na rzecz drugiego ministerium przy ołtarzu św. Jana *ante portam Latinam* w katedrze krakowskiej. Objął także seniorat Bursy Prawników (dzierżył go od 9 grudnia 1540 r. do lutego 1542 r.). Dnia 15 lutego 1542 r. po Janie Grodku z Sanoka otrzymał prebendę w kościele św. Marii Magdaleny, wtedy też zrzekł się altarii św. Jana. W sierpniu 1544 r., wraz z wyjazdem do Włoch celem doskonalenia umiejętności prawniczych, rozpoczęła się kilkunastoletnia przerwa w pracy Krokiera na uniwersytecie. Na stałe powrócił w 1558 r. W październiku t.r. został wybrany na rektora, funkcję tę sprawował przez trzy kadencje z rządu i jeszcze później czterokrotnie (1562/1563, 1566/1567, 1567, 1568). Podczas rektoratu w latach 1558–1560 podjął próbę zaostrożenia i egzekwowania dyscypliny wśród profesury zaniedbującej swe obowiązki oraz wśród studentów. W grudniu 1558 r. została podjęta uchwała *Ad reprimendam studiosorum domesticam et contubernialem licentiam* dotycząca porządku w bursach. Nakładała kary na scholarów nienocujących w bursach lub spóźniających się, tj. wracających po zamknięciu bram, a także wprowadzała sankcje za lekceważenie obowiązków przez seniorów burs. Za zignorowanie orzeczenia o usunięciu z bursy studenta odpowiedzialność mieli ponosić wszyscy mieszkający w niej żacy. Na początku 1559 r. wprowadzono obowiązek kwartalnego sprawozdania studentów przed seniorami z postępów w nauce oraz nakazano studentom do Wielkanocy opuścić mieszkania prywatne i zamieszkać w bursach. Wprowadzono również obowiązek zdania broni prowizorom (później seniorom), a także pod sankcją relegowania z uczelni noszenia długich szat kleryckich. W 1560 r. nakazano składać rektorowi pisemne zobowiązanie w zakresie przestrzegania stroju uniwersyteckiego. Zaostrożono sankcje za obrazę i inne zachowania naruszające porządek. Ustawy Krokiera nie spowodowały jednak trwałej poprawy. W późniejszym okresie próbował zwalczać absencje młodej kadry. W 1559 r. wprowadził stałą pensję dla rektora. W tym też roku podjęto uchwałę o zaostrożeniu dyscypliny wobec profesorów. W Kolegium Prawniczym był przeciwnikiem Jana z Turobina.

Działalność pozauniwersytecka Krokiera obejmowała dwuletni pobyt we Włoszech (1544–1546), trzyletnią pracę w roli audytora wikariusza generalnego Stanisława Słomowskiego (1554–1556) oraz kanclerstwo u biskupa łuckiego (później wileńskiego) Waleriana Protasewicza. Na pełnienie funkcji kanclerza uzyskał w 1549 r. trzyletni urlop, prolongowany za poparciem króla Zygmunta II Augusta w 1557 r. na kolejne sześć lat. W 1549 r. uzyskał kanonię łucką, w lutym 1567 – kanonię kapituły we Wrocławiu i w Głogowie. Świecenia kapłańskie przyjął w lipcu 1566 r. Od 6 kwietnia 1568 do 2 kwietnia 1569 r. był proboszczem w Luborzycy.

W życiu Marcina Krokiera istotne zmiany przyniósł 1540 r. Do tego roku wielokrotnie występował w źródłach uniwersyteckich w charakterze pieniacza. Procesował się ze studentami, był oskarżony o nieprawidłowości w wystawianiu zaliczeń, w 1538 r. ponownie stanął przed sądem przeciw Marcinowi Bełzie, żądając zadość-

uczynienia za zniewagę. W 1540 r. wybuchł skandal, kiedy to upojona przez niego alkoholem Natka ze Stradomia zaszła z nim w ciążę i urodziła syna. Krokier bronił się przed sądem rektorskim, gdzie Natka wniosła powództwo o alimenty (pierwsza rozprawa odbyła się 12 czerwca 1540 r.). Oskarżył ją zresztą o znieważenie budynku uniwersyteckiego po tym, jak podrzuciła dziecko do Bursy Prawników, nie mogąc wskutek przedłużającego się procesu uzyskać zasądzenia alimentów. Sprawy te zostały odesłane do sądu biskupiego. W tym też roku Krokier został skazany za naruszenie obyczajów uniwersyteckich przez noszenie zarostu. Od tego czasu w jego zachowaniu nastąpiła stopniowa pozytywna przemiana, wciąż jednak uczestniczył w sporach sądowych, przykładowo z kalwinem Stanisławem Spinkiem.

Marcin Krokier zmarł w Krakowie 2 kwietnia 1569 r. W swym testamencie zawarł plan reformy życia uniwersyteckiego wykładowców. Zapiisał w nim 1000 złp na wspólny stół w Kolegium Prawniczym i 400 złp na stół w Kolegium Mniejszym. Wykonawcami testamentu zostali: Zygmunt ze Stężycy, Mikołaj z Bodzentyna, Jan z Lwowa i Marcin z Pilzna.

AUJ rkps 17 s. 99, 100, 102; MK t. 77 k. 145v; AR 1 nr 3041, 3080, 3100, 3184, 3307, 3312; AR 2 nr 180, 182, 184, 186, 188, 189, 192, 421; AT 15 nr 411; CDUC 5 nr 439; Concl. Univ. nr 274, 299–303, 305, 307, 342; MUK 1509–1551 [1517e/170] s. 81; NKP 1402–1541 [1520/36B] s. 286, [1527/2M] s. 291; Karbowiak Ustawy s. 51; Wypisy Wawel 1539–1541 nr 642 przyp. 1; Bartel Dzieje s. 176; Barycz Historia wg indeksu s. 748; H. Barycz, *Krokier Marcin*, PSB, t. 15, Wrocław–Warszawa–Kraków 1970, s. 314–315; HNP 6 s. 330–331; Knapek Akta s. 226; J. Krukowski, *Z dziejów szkolnictwa parafialnego Krakowa w okresie Odrodzenia*, Kraków 1986, s. 55; Michalewiczowie 1 nr 269 s. 152, nr 263 s. 152–153; Michalewiczowie 5/1 nr 27 s. 49; Pietrzyk Poczet s. 146; Rybicki Odrodzenie s. 379; Sondel Słownik UJ s. 713–714; W. Urban, *Akademia Krakowska w latach 1549–1632* [w:] Dzieje UJ s. 262; A. Wyczański, *Uniwersytet w czasach złotego wieku* [w:] Dzieje UJ s. 240.

Maciej Mikula